

שינוי האקלים: להפסיק לדבר, להתחיל לעשות

ישראל חתמה לאחרונה ברוב טקס על הסכם האקלים בניו יורק. אבל מה שוות התמונות הנוצצות אם בפועל היא לא משקיעה שקל בהיערכות לשינוי האקלים?

פרופ' אופירה אילון | פורסם: 31.05.16, 07:04

יום איכות הסביבה העולמי מקבל השנה משמעות מיוחדת. לפני שבועות ספורים נפתחה בבניין האו"ם בניו יורק האפשרות למדינות העולם לחתום על הסכם פריז שגובש בדצמבר 2015 - הסכם שישפיע באופן דרמטי על ההחלטות הסביבתיות שיתקבלו ברחבי העולם, וגם בישראל.

תזכורת למי ששכח: בחודשים נובמבר-דצמבר 2015 גיבשו בפריז נציגי 195 מדינות מרחבי העולם הסכם אקלים היסטורי, שבו הכירו בשינוי האקלים כאיום משמעותי על עתיד האנושות בכדור הארץ. במסגרת ההסכם התחייבו המדינות לצמצם את פליטת גזי החממה במטרה לעצור את ההתחממות העולמית.

עם זאת, החתימה על ההסכם היא רק ההתחלה: הוא ייכנס לתקף רק כאשר יחתמו עליו 55 אחוז מהמדינות שסך פליטות גזי החממה שלהן עולה על 55 אחוז מיעדי הסכם פריז. משך הזמן לחתימה הינו שנה, עד יום כדור הארץ באפריל 2017. מאחורי ההסכם עומדת הסכמה היסטורית בין המעצמות, בראשן סין וארה"ב, ויש בו הרבה עניין פוליטי וכלכלי, ולכן נראה שכישלון לא עומד על הפרק. ישראל חתמה גם היא על ההסכם. אז מה היא עושה - או לא עושה - כדי לעמוד בהתחייבויותיה?

אין תוכנית, אין תקציב

ההתמודדות עם שינוי האקלים צריכה להיעשות בשני מישורים: הראשון הוא הפחתת פליטות גזי חממה, וזאת באמצעות הקטנת צריכת האנרגיה ומעבר למקורות אנרגיה מתחדשים ומזהמים פחות, כמו אנרגיית השמש והרוח. במקביל, צריך לנקוט בפעולות היערכות, הסתגלות והתאמה לשינוי האקלים, כמו היערכות לקראת שיטפונות, עליית מפלס פני הים, התגברות שריפות, עלייה במזיקים ובמחלות וכדומה.

רק כדי לסבר את האוזן, בוועידת הפורום הכלכלי העולמי בדאבוס הגישו 750 מומחים מחקר שמצביע על שינוי האקלים כגורם המאיים ביותר על כלכלות העולם. כמו כן, מחקר חדש של חוקרי בית הספר לכלכלה בלונדון (LSE) הראה כי שינוי האקלים עלול לפגוע בנכסים בגובה 2.5 טריליון דולר (כמעט שני אחוזים מכלל הנכסים העולמיים).

ישראל הא מדינה פגיעה בכל הקשור להשפעות של שינוי אקלים: בצורות, הצפות נחלים, עליית מפלס הים, שריפות, סופות אבק, רוחות עזות, גלי חום בקיץ וגלי קור בחורף, העברה והתפשטות של מחלות, פגיעה במשק המים, פגיעה במשק האנרגיה ובחקלאות, פגיעה בתיירות, חשיפה למהגרי אקלים - אלה ועוד הם רק חלק מאסונות האקלים שעלולים ליפול על ישראל.

השפעות שינוי האקלים מתורגמות כמובן, לנזקים כלכליים ישירים. הצפות ינואר 2013, למשל, פגעו בצורה משמעותית בכיסים של תושבי בת חפר, שאיבדו רכוש רב כתוצאה מההצפות, והציבור כולו בעצם נפגע מייקור פרמיות הביטוח בגלל אותם הנזקים.

במסגרת ההסכם, ישראל כבר הגישה לאו"ם את הצהרת הכוונות שלה לגבי הפחתת פליטות ואף הכינה תוכנית ממשלתית בסך 300 מיליון שקלים (בתוספת ערבויות מדינה להלוואות לבצוע פרויקטים בסך 500 מיליון שקלים). אולם מבט קצר בתוכנית העבודה של המשרד להגנת סביבה לשנת 2016 מגלה שכל נושא שינוי האקלים לא רק שאינו בליבת העיסוק ויעדי המשרד - הוא אפילו לא באג'נדה הציבורית שלו. יתרה מכך, המילה "אקלים" מופיעה בתוכנית רק פעם אחת, וגם שם היא לא קשורה בכלל למאבק בשינוי האקלים - היא מתחברת לנסיעת המשלחת לאותה ועידה שהתקיימה בפריז.

לא "יהיה בסדר"

מדינת ישראל בוחרת להשקיע מעט מדי בהפחתת פליטות גזי חממה ולהתעלם לחלוטין מהצורך להיערך לשינוי האקלים. מרכז הידע שהקים המשרד להגנת הסביבה כבר לא זוכה למימון, ותוכנית לאומית להיערכות לשינוי אקלים, יחד עם התקציב שנדרש להפעלתה, לא נמצאים בתוכנית העבודה של המשרד. הנושא פשוט ירד משולחן העבודה, לא רק של המשרד להגנת הסביבה, אלא של הממשלה כולה.

בפועל, מדינת ישראל לא עושה דבר להפחתת פליטות גזי חממה, ובנושא היערכות לשינוי האקלים היא נוקטת בשיטת "יהיה בסדר", או שיטת ההכחשה הקרויה " – NIMTO (not in my elected term of office) לא בתקופת כהונתי". כאילו ששינוי האקלים הוא תרחיש בדיוני עתידי שאינו מתרחש ברגע זה, שבו מקבלי ההחלטות מכחישים.

לעומת זאת, כאשר נוסעים נציגי ישראל לחתום על הסכמי האקלים בניו יורק, התקשורת זוכה לדיווחים מרגשים ולתמונות סוגוניות. חבל שאלו לא יותר מסתם כותרות.

טוב תעשה הממשלה, ולא רק המשרד להגנת הסביבה, אם תתחיל להתייחס לסוגיית שינוי האקלים בשיקול דעת ובאחריות ציבורית, ולא רק כמסע רווי כותרות ותמונות על רקע דגלי האומות המאוחדות, בפריז או בניו יורק.

פרופ' אילון היא ראש החוג לניהול משאבי טבע וסביבה וראש המרכז לחקר משאבי טבע וסביבה באוניברסיטת חיפה, וראש תחום איכות סביבה **במוסד שמואל נאמן בטכניון**. כמו כן עמדה בראש מרכז הידע הישראלי לשינוי אקלים.

רוצים לשמוע עוד על השפעות שינוי האקלים ומה ניתן לעשות כדי למנוע אותן? אתם מוזמנים לפאנל "חם, מתחמם, רותח" בהנחיית אביב לביא בטוקהאוס, נמל תל אביב, ביום ראשון הקרוב, 5 ביוני. המאמר פורסם גם בזווית, סוכנות ידיעות למדע ולסביבה.